

De puist in de Nobelstraat, een spel met louter verliezers?

Reeds in april 1978 heeft het Maandblad Oud-Utrecht aandacht besteed aan de inmiddels een halve eeuw oude kwestie van de Nobelstraat. Thans is de zaak in verband met de behandeling in de gemeenteraad wéér aktueel, temeer daar de discussies die in de raadscommissies zijn gevoerd, aanleiding geven tot bezorgdheid (zie: Utrechts Nieuwblad 26-1-1979). Deze discussies lijken te verstarren tot een zwart-wit benadering, waardoor het gevaar dreigt dat de kern van de zaak uit het oog verloren wordt. Daarom is het van belang in het Maandblad nog eens op de Nobelstraat terug te komen.

Het is duidelijk dat de huidige „onafgewerkte” situatie geen definitieve kan zijn, en met het bouwplan dat thans aan de orde is, wordt het tijd om tot een zo goed mogelijke oplossing te komen. Dat is een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

Het is te betreuren dat deze „definitieve oplossing” niet kan voortvloeien uit een bestemmingsplan voor dit gebied, dat geënt is op het beschermd stadsgezicht. Zo'n bestemmingsplan had er al moeten zijn, maar het is er niet. Toch moet op grond van het huidige beleid mogelijk zijn tot een oplossing te komen die zal passen in het beschermd stadsgezicht zonder allerlei andere aspecten te verwaarlozen. De oplossing moet dus als het ware vooruit lopen op het bestemmingsplan dat in de maak is.

In het vervolg is getracht de huidige stand van zaken te verklaren door de Nobelstraat en haar verbreding gedurende de laatste halve eeuw te bekijken. Vervolgens wordt een suggestie gedaan die zou kunnen leiden tot een oplossing die zou kunnen passen in het beschermd stadsgezicht.

Op grond van het „assenbesluit” van 1919, waarmee de verbreding van de Nobelstraat tot 18 meter werd ingeleid, werden in 1925 en 1940 aan de zijde van het Janskerkhof twee bouwplannen in de nieuwe rooilijn uitgevoerd. Het gevolg was, dat het straatgedeelte dat tussen de beide nieuwbouwen gelegen was, en dat de Nobelstraat ter plaatse op 12 meter hield, meer en meer als een „puist” werd gevoeld. Dit ondanks het feit dat de hele verdere straat 14 meter breed was en bleef.

De aanvankelijk negatieve klank van de benaming „puist”, in de ogen van hen die een binnenstad met brede verkeersaders als het ideaal van de toekomst zagen, maakte op den duur plaats voor een positieve: de puist als stedebouwkundig waardevolle vernauwing van de te breed geworden straat aan de kant van het Janskerkhof, en het enige houvast voor een toekomstige verbetering van de situatie ter plekke.

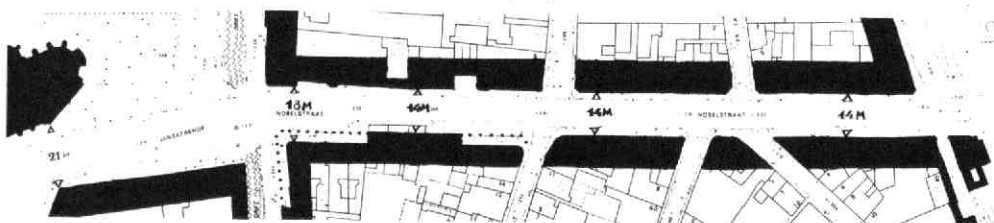
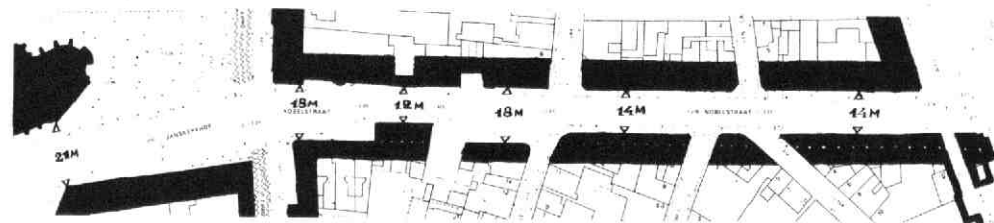
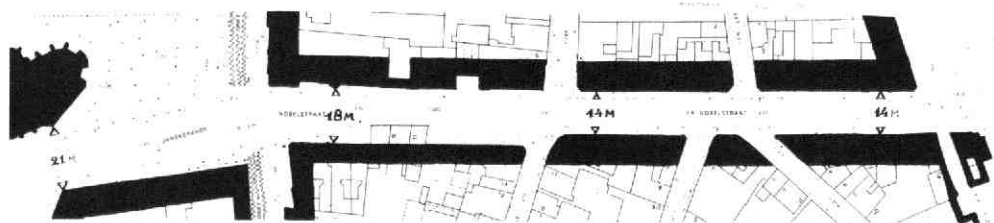
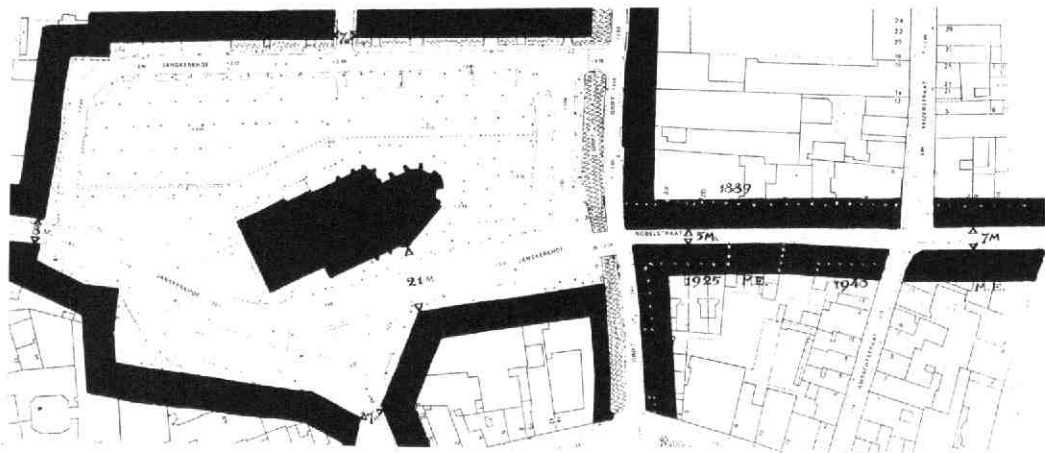
In de tijd van de plannen Feuchtinger en Kuipers namen het oude plan weer op om ten behoeve van het verkeer de Nobelstraat te verbreden, althans de puist te verwijderen.

Er volgden andere tijden en andere inzichten: het beleid ten aanzien van de relatie verkeer-binnenstad, en ten aanzien van de waarde van historische stadskernen werd in de jaren '70 op geheel andere leest geschoeid. Ze leidden tot verkeerswerende maatregelen en de aanwijzing van het beschermd stadsgezicht. Dit laatste werd geleidelijk vertaald in een reeks bestemmingsplannen, met als uitgangspunt o.a. de handhaving, bescherming en versterking van het historisch karakter van het oude Utrecht. Straatprofielen, straatbeloop en rooilijnen spelen hierin een belangrijke rol, alsook de aard en hoogte van de bebouwing.

Intussen liepen de voorbereidingen voor de verwijde-

1. De zuidoosthoek van het Janskerkhof met de Nobelstraat in 1889, tijdens de eerste verbreding. (Aquarel van A. Grolman, 1889; GAU Top. Atl. verz. 21)

2. Het straatprofiel van de Nobelstraat en de aansluiting op het Janskerkhof:

1. situatie vóór de eerste verbreding in 1889.
2. huidige situatie (sinds 1940): gedeeltelijk uitgevoerde verbreding tot 18 m op basis van de in 1919 vastgestelde rooilijn voor Nobelstraat en Drift.
3. situatie met het thans aan de orde zijnde bouwplan in de 18 m rooilijn van 1919.
4. situatie met het hier besproken alternatief: het bouwplan uitgebreid (of verschoven) tot de 14 m rooilijn, overeenkomstig de rest van de zuidelijke straatwand.

3. Gezicht vanuit de Nobelstraat naar het Janskerkhof met geschetst het alternatieve bouwplan.

ring van de puist meer of minder moeizaam door. De strijd laaide op toen twee jaar geleden een concreter stadium werd bereikt in een project dat door velen gedacht werd zoetjesaan een stille dood te sterven. Ondanks het feit dat nóch de verbreding van de Nobelstraat nóch het bouwplan meer in het nieuwe beleid pasten, en het moment aangebroken leek om de bewuste oude plannen bij te stellen, bleek het sinds 1919 lopende proces hardnekkig. Toen de oorspronkelijke reden voor de straatverbreding n.l. het autoverkeer, op een zeker ogenblik wegviel, werd de aanleg van een vrijliggend fietspad als nieuwe noodzaak aangevoerd. Toen ook dit zonder de sloop van de puist mogelijk bleek, kwam de reservering voor de doortrekking van de sneltram ten tonele. Maar ook over deze akte viel het doek. Uiteindelijk wordt erkend dat er thans geen enkele noodzaak meer aanwezig is voor deze zoveelste ruimtelijke aantasting van het veelgeroemde Janskerkhof, waar we zo graag zuinig op willen zijn! Maar desondanks rijdt de trein door. Nu heet het dat er reeds zolang over deze plannen gesproken wordt, dat we niet meer terug kunnen. Er wordt gehandeld alsof de noodzaak van bezinning en de wenselijkheid van aanpassing aan de nieuwe situatie ten gunste van Utrecht, het beschermd stadsgezicht en de Nobelstraat en het Janskerkhof, niet reeds lang genoeg nadrukkelijk naar voren wordt gebracht! Het is helemaal geen nieuw geluid op een moment dat het eigenlijk al te laat is.

Bedroevend is het dan te zien hoe bij de behandeling in de raadscommissie voor Ruimtelijke Ordening alleen tegenover elkaar worden gezet het behoud van de huidige panden (en het gat ernaast?) en het nieuwbouwplan dat thans aan de orde is. Vervolgens dat wordt aangevoerd dat bij deze afweging een belangrijke rol speelt het argument dat „er straks aanmerke-

lijk meer mensen kunnen wonen (tussen 31 en 54) dan in de huidige situatie het geval kan zijn”.

Waarmee aan de essentie van de ingreep wordt voorbij gegaan. Het gaat niet zozeer om de keuze tussen de *huidige* of een *nieuwe situatie*, maar om de keuze tussen een *goede* of een *slechte nieuwe oplossing*. De huidige situatie biedt n.l. nog *beide* mogelijkheden!

De meest aannemelijke oplossing lijkt in de huidige situatie de gulden middenweg: de rooilijn voor dit bouwplan niet aanpassen aan de achterhaalde en storende rooilijn die 1/5 van de Nobelstraat heeft n.l. 18 meter, maar de rooilijn voor dit bouwplan bepalen op de rooilijn die voor de andere 4/5 van de Nobelstraat geldt n.l. 14 meter. Anders gezegd: een verbreding van 2 meter in plaats van 6 meter, en daarmee een aanpassing aan de hele straat in plaats van aan twee uitzonderingen in die straat. De vrijkomende strook grond van 4 x 30 m² kan gratis aan het bouwterrein worden toegevoegd als compensatie voor de aanpassingen in het plan. Overigens zal deze toevoeging het plan alleen maar ten goede komen. Dit opent n.l. de mogelijkheid om van het huidige bouwplan, dat ten gevolge van de geringe bouwdiepte vrij krappe woningen bevat, de onderste drie lagen met vier meter naar voren uit te breiden zonder dat het bestaande plan daartoe grote ingrepen hoeft te ondergaan. Zowel op het punt van straatbreedte als van schaal zou dit een grote winst betekenen.

Bovendien zou de nieuwbouw dan tevens een vanzelfsprekende koppeling van de schaal van de normale Nobelstraat en omgeving aan die van de beide daarvan afwijkende buurpanden vormen.

In plaats van de geruststellend bedoelde suggestie om op de strook grond die overschiet in de huidige versie een rij bomen te planten als een doekje voor het bloeden van deze wond, zouden deze bomen dan alleen voor de beide achteruit liggende hoekpanden hoeven te komen ter *aanvulling* van de rooilijn in plaats van *ter opvulling*.

Bij deze opzet vervalt het volkshuisvestelijk aantrekkelijke argument dat er door de geprojecteerde vorm van stadsbederf hier meer mensen zouden kunnen wonen dan bij een plan dat aansluit op het beleid dat rekening wil houden met het beschermd stadsgezicht. Integendeel, het hier aangeboden alternatief biedt ook volkshuisvestelijk méér mogelijkheden, terwijl de stedenbouwkundige winst voor het stadsbeeld aanzienlijk is. Rest de vraag welke bezwaren hier nu eigenlijk tegenover staan. Duidelijk zijn in ieder geval de vóórdelen voor stad en stadsgezicht, gemeente en projektontwikkelaars, bewoners en omwonenden, Nobelstraat en Janskerkhof.

„Regeren is vooruitzien”, luidt een bekend gezegde. In de Nobelstraat lijkt het echter alsof de zgn. „historici” vooruitkijken naar het gemeentelijk beleid van de toekomst, terwijl de bestuurderen achteruit blijven kijken naar een achterhaald rooilijnbesluit uit 1919.

(Of zou men toch nog ook de rest van de Nobelstraat willen verbreden?)

redactie